

Vanessa Chan

Furtuna pe care am dezlănțuit-o

Traducere din limba engleză și note de Monica Șerban

Bunule cititor,

În Malaysia, bunicii ne iubesc fără prea multe vorbe. Mai precis, nu ne vorbesc despre viața lor dintre 1941 și 1945, perioada în care Armata Imperială Japoneză a invadat Malaya (așa cum se numea Malaysia înainte de independență), i-a alungat pe coloniștii britanici și a transformat un popor liniștit într-o nație aflată în război cu sine însăși.

Ideea e că bunicii devin guralivi când vine vorba despre orice altceva. Ne povestesc despre copilăria lor — despre vecinii și prietenii cu care obișnuiau să se joace, despre profesorii pe care îi iubeau sau îi detestau, despre fantomele de care se temeau. Ne povestesc despre anii lor de maturitate — fluturii primei iubiri, teroarea de a fi părinte, momentul în care ne-au atins prima dată chipurile, ale noastre, ale nepoților. Însă ne vorbesc foarte rar despre cei patru ani ai Celui de-Al Doilea Război Mondial, dar și atunci, doar ca să ne spună cât de rele au fost vremurile și cum au supraviețuit. Apoi ne îndeamnă să ne luăm tălpășița și să nu mai fim băgăcioși.

Înainte să scriu *Furtuna pe care am dezlănțuit-o*, puteam să număr pe degetele de la o mână lucrurile pe care le cunoșteam despre ocupația japoneză. Știam că japonezii ne invadaseră ingenios dinspre nord, prin Thailanda, cocoțați pe biciclete, în timp ce britanicii își aveau privirea ațintită spre mare. Mai știam că japonezii au fost brutali și ne-au omorât fără milă. Cât a ținut invazia, au împrăștiat fluturași roșii de propagandă despre o „Asia pentru asiatici”, atât ca avertisment, cât și ca o chemare la arme.

Fiind prima nepoată a bunicilor din partea tatei, mi-am petrecut un timp excesiv alături de ei, punându-le prea multe întrebări, la care ei mi-au răspuns plini de adorație. În urma acestor interogatorii din copilărie, am strâns câteva informații suplimentare de la bunica: cum să te ferești de un atac aerian („te lipești de pământ și nu te ridici decât când avionul a dispărut, deoarece inamicii aruncă bombele când trec de poziția ta pe diagonală, și nu când se află deasupra”). Cum să devii preferatul mamei („să fii un băiat frumos ca fratele meu, să fii răpit de japonezi în timpul războiului, să te întorci și să te porți de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic”). Cum să-ți faci soțul gelos („să primești prin poștă un calendar în fiecare an, timp de 25 de ani, de la un japonez amabil, specie rară, care a lucrat cu mine la căile ferate, în timpul războiului”).

Când am mai crescut, smulgerea adevărului de la bunica despre adolescența ei în Kuala Lumpur cea ocupată a semănat cu o vânătoare de comori verbală. Ori de câte ori o întrebam cum a fost viața în timpul ocupației, îmi răspundea: „Obișnuită! Ca a tuturor”.

Într-un târziu, peste ani, pe o voce neutră care comunica doar fapte, am aflat mai multe de la ea — că oamenii

s-au chinuit să-și hrănească familiile, că școlile au fost închise și că membrii violentei poliției secrete japoneze, Kenpeitai, i-au aruncat în închisoare pe administratorii britanici din Singapore și au înăbușit rebeliunile chineze în junglă.

Am ignorat aceste informații ani la rând. Consideram că am alte lucruri de făcut și alte locuri în care să fiu. Aveam servicii de păstrat, bani de câștigat și propriile povești de depănat. Până când, în 2019, întoarsă acasă întrucâtva, m-am apucat să scriu poveștile Malaysiei.

La un curs de scriere creativă de la sfârșitul lui 2019, am așternut pe hârtie o poveste pe care credeam că o voi arunca ulterior, fiind doar o simplă temă — despre o adolescentă care se zbate să ajungă acasă înainte de ora stingerii, înainte ca soldații japonezi să ia cu asalt străzile. Îmi amintesc comentariile profesoarei: „Păstrează aproape de inima ta acest lucru prețios”, mi-a notat ea pe foaie, „și continuă să scrii”.

Așa am făcut. Am trecut prin pandemie, prin moartea prematură a mamei și prin singurătatea profundă provocată de neputința de a mă întoarce în Malaysia, scriind în micul meu apartament. Am scris despre durerea moștenită, despre feminitate, mame, fiice, surori și despre cum alegerile făcute de noi se răsfâng peste generații în familiile și comunitățile noastre în feluri pe care, adesea, nu le putem prezice. Am scris despre cum e să porți în propriul trup moștenirea colonizării, despre cum e să fii atrasă de un bărbat primejdios, despre relații de prietenie complicate, despre cum e să trăiești o viață fragmentată și despre ambiguitatea noțiunilor de bine și de rău când miza este supraviețuirea. Tema aceea pe care intenționam s-o arunc la gunoi a devenit acum al patrulea capitol al romanului meu.

Vanessa Chan

Sper să te încânte *Furtuna pe care am dezlănțuit-o* și felul în care Cecily, Jujube, Abel și Jasmin își croiesc drum prin viață. Nădăjduiesc că vei simți iubire, mirare, tristețe și bucurie pe parcursul lecturii. Dar cel mai mult sper că nu vei uita niciodată poveștile lor.

Îți mulțumesc pentru că citești.

A ta,

Vanessa

CAPITOLUL UNU

CECILY

Bintang, Kuala Lumpur

februarie 1945

Malaya ocupată de japonezi

Băieți adolescenți începură să dispară.

Mai întâi Cecily auzi de unul dintre băieții Chin, mijlociul dintre cei cinci frați mătăhăloși, cu frunți înguste și umeri lați — Boon Hock, Boon Lam, Boon Khong, Boon Hee și Boon Wai, dar pe care mama lor îi striga pe toți Ah Boon. Numai ei erau în stare să ghicească la cine se referea ea. În timpul ocupației britanice, toată lumea îi știa pe băieții Chin drept bogați și cruzi. Era o regulă să-i vezi adunați în cerc, în spatele casei lor cu aspect țipător, în nuanțe maronii și aurii. Obișnuiau să stea aplecați peste un servitor. Unul dintre băieți ținea un baston în mână, iar ochii celorlalți sclipeau de entuziasm când bastonul atinge pielea servitorului. Când japonezii sosiseră înaintea Crăciunului din 1941, băieții se purtasera sfidător: le aruncaseră priviri mânioase soldaților Kenpeitai care

patrulau și îi scuiaseră pe cei care îndrăzniseră să se apropie de ei. Mijlociul, Boon Khong, cel dispărut, pierise într-o zi de pe fața pământului, de parcă n-ar fi existat niciodată. Și, uite-așa, din cei cinci frați Chin rămaseră doar patru.

Vecinii lui Cecily se întrebară ce se întâmplase cu băiatul. Pur și simplu fugise de-acasă, își dădu cu presupusul doamna Tan. Puan Azreen, mereu mohorâtă ca un nor întunecat, se îngrijoră că băiatul se bătuse cu cineva și acum zăcea prin cine știe ce viroagă, lucru care îi împinse pe vecini să cerceteze toate șanțurile de câte ori ieșeau din case, neștiind ce vor găsi. Alte mame clătinară din cap; așa se întâmplă cu hărțuitorii, spuneau ele, poate că vreunea dintre victime îi ajunsese cuțitul la os. Cecily o urmări pe mama băieților Chin, curioasă să vadă dacă doamna Chin stă încremenită lângă ușă în așteptarea unei vești sau dacă se isterizează ca o adevărată mamă îngrozită, însă doamna Chin și restul familiei își păstrară cumpătul. În rarele ocazii când părăseau casa, cei patru băieți își înconjurau părinții palizi și trași la față, formând un soi de zid masiv din mușchi și tendoane, ascunzându-i de privirile lumii.

O singură dată o întâlni Cecily pe doamna Chin, dis-de-dimineată, la magazinul universal. Doamna Chin se holba la o pungă de snackuri din calamar, cu fața strălucind de lacrimi. Cecily se minună de calmul situației. Fără suspine, fără tremurături, doar obraji și ochi umezi.

— Stă așa de cinci minute, rosti mătușa Mui, soția proprietarului, încântată că-și poate împărtăși descoperirea.

După câteva săptămâni, fiindcă nu mai apărură alte semne de angoasă expuse în public și nici alte bârfe de răspândit, oamenii încetară să-și mai pună întrebări

despre soarta băieților Chin. Curând, vecinii uitară până și care dintre ei lipsea.

Următoarele dispariții se petrecură în succesiune rapidă. Băiatul subțirel care lucra ca măturător la cimitir și despre care Cecily era convinsă că fura florile lăsate de familii pe pietrele funerare, pentru ca mai apoi să le vândă la piață. Băiatul grăsun din spatele magazinului universal, care își mânjea fața cu noroi și se prefăcea că e șchiop, legându-și strâns pantalonii în talie, pentru a cerși câțiva bănuți de la trecători. Băiatul cu ochii duși în fundul capului, care fusese prins când încerca să tragă cu ochiul în toaleta fetelor de la școală. Băieți răi, murmură Cecily și vecinii ei. Poate că primiseră ce meritau.

Dar pe la mijlocul anului începură să dispară și fiii unor oameni pe care Cecily îi cunoștea personal. Nepotul unui cuplu care locuia în casa lipită de a lor, un băiat cu o voce baritonală de invidiat și care câștigase toate concursurile de retorică de la școală. Fiul doctorului orașului, un băiat tăcut, care avea mereu asupra lui o mică tablă de șah, oriunde mergea, pe care aranja piesele imediat, ori de câte ori cineva voia să joace o partidă cu el. Băiatul spălătoresei, un adolescent silitor care curăța toate uniforme soldaților japonezi și a cărui mamă se vedea acum nevoită să-i preia munca, deoarece japonezii nu aveau timp pentru jelanii.

Doar cu un drum principal care tăia orașul în două, o farmacie, un magazin universal, o școală pentru băieți și una pentru fete, Bintang era prea mic pentru ca îngrijorarea să nu capete proporții. Zvonurile porniră din nou, privirile se pironiră asupra familiilor care pierduseră fii, iar vocile șoptite se interesară de soarta lor. De fapt, disparițiile băieților se petreceau discret, de parcă ei ar fi

plecat pe furiș de-acasă, temători să nu jignească pe cineva. Acest aspect o intrigă pe Cecily, pentru că adolescenții făceau mare zgomot când se mișcau — dădeau peste lucruri, călcau apăsat când mergeau, se fâțâiau stânjeniți când stăteau în picioare, incapabili să-și controleze noua putere fizică ori membrele devenite prea lungi.

— Nu e suficient că ne înfometează, că ne snopesc în bătaie și ne iau școlile și viețile? Acum trebuie să vină și după copiii noștri? Șuieră bătrânul unchi Chong, cel care deținea Chong Sin Kee, magazinul universal local, din mijlocul Bintangului, de unde toată lumea cumpăra provizii, de la condimente și plante aromatice până la orez și săpun natural.

Soția lui, mătușa Mui, îi acoperi gura cu palma. Erau cuvintele periculoase ale unui trădător de țară, iar ei doi aveau un fiu.

Situația nu fusese așa dintotdeauna. Când japonezii sosiseră cu trei ani în urmă, Cecily, soțul ei și cei trei copii ai lor se număraseră printre familiile care ieșiseră în fața casei și întâmpinaseră cu bucurie convoiul militar, o adevărată petrecere de bun-venit. Cecily își aminti emoția care îi umflase pieptul când arătase cu degetul spre generalul japonez Shigeru Fujiwara, un bărbat chel și îndesat, aflat în fruntea paradei.

— Acela e Tigrlul Malayei! le spusese ea copiilor.

Generalul Fujiwara îngenunchease forțele britanice în mai puțin de șapte săptămâni, organizând o invazie terestră neașteptată și inteligentă, aducând soldații pe biciclete dinspre nord, unde Malaya avea granița cu Thailanda, traversând terenul aspru și fierbinte al junglei, în vreme ce armata britanică, anticipând un atac pe mare, își îndreptase tunurile și armele spre sud și est,

în direcția orașului Singapore și a Mării Chinei de Sud. Cecily se simțise de parcă răsăriseră zorii unei noi epoci. Însă speranța ei că noii coloniști se vor dovedi mai buni nu durase mult. La doar câteva luni după sosirea japonezilor, școlile începuseră să se închidă, iar soldații își făcuseră simțită prezența pe străzi. Ocupanții japonezi omorâseră în trei ani mai mulți oameni decât coloniștii britanici în 50. Brutalitatea lor șocase populația liniștită a Malayei, obișnuită cu disprețul, dezinteresul și aerul de plictiseală al britanicilor, care se țineau cât mai departe de localnici, atât timp cât cotele de cupru scos din mine și de cauciuc extras erau îndeplinite.

Temându-se de ceea ce avea să vină, Cecily începuse să-și verifice cei trei copii în fiecare seară, ca să se asigure că ajunseseră acasă.

— Jujube! striga ea ca să acopere zgomotul pregătirilor pentru cină. Jasmin! Abel!

În fiecare seară îi răspundeau — Jujube, iritată la culme, cu expresia serioasă a copilului mai mare, Jasmin, veselă și țopăind cu piciorușele ei ca un cățeluș. Băiatul mijlociu, Abel, pentru care își făcea cele mai multe griji, țipa, apropiindu-se de ea împleticit ca să o îmbrățișeze călduros:

— Mami, bineînțeles că sunt aici!

Pentru o vreme, sistemul păruse să funcționeze. Seară de seară, la apusul soarelui, când fânțarii își începeau bâzâiala nocturnă, Cecily își striga copiii, iar ei răspundeau. Familia se strângea la masa zgâriată și fiecare povestea cum își petrecuse ziua. Preț de câteva minute, când asculta râsul zgomotos al lui Jasmin, provocat de vreo glumă exagerată a lui Abel sau când o urmărea pe Jujube cum trage de buclele scurte atât de asemănătoare cu ale ei,

Cecily uita de gravitatea situației, de teroarea războiului și viața lor anostă.

Apoi, la a cincisprezecea lui aniversare, pe 15 februarie, Abel — care avea părul șaten, atât de deosebit de al surorilor sale, Abel, care suferea mereu de foame din cauza raționalizării alimentelor, Abel, care crescuse cu vreo 15 centimetri față de anul anterior și acum era cel mai înalt din familie — nu mai răspunse la apel și nu se mai întoarse acasă de la magazin. Când lumânarea se topi complet în tortul pregătit pentru ziua lui de naștere, Cecily înțelese. Lucrurile rele se întâmplă oamenilor răi; iar ea exact asta era — o persoană rea.

În ultimii doi ani, Cecily descoperise că nu-și mai putea ascunde teama evidentă care-i controla existența; certitudinea că urma să plătească pentru tot ce făcuse, că nu o mai despărțea decât o zi de pedeapsa meritată. Această spaimă se manifesta prin frângerea mâinilor, prin căutarea lcomă a copiilor cu privirea și prin lipsa de încredere cu care saluta orice străin. Acum, că nenorocirea se abătuse asupra ei, simți cum fiecare picătură de energie vitală din corp se risipește. Jujube îi povesti mai târziu că scosese o tânguire prelungă, gravă și neliniștitoare, după care se cufundase în scaunul din ratan, fără să mai scoată vreun sunet, cu o expresie calmă și complet nemișcată.

În jur, familia fierbea. Soțul ei, Gordon, bătea camera cu pași mari, strigând cât îl țineau plămâni la el însuși ori poate la ea:

— Poate s-a dus la magazin, poate a rămas blocat la un punct de control al poliției; poate, poate, poate.

Jasmin se ținea de degetul mare al surorii ei, cu o expresie mult prea nepăsătoare pentru un copil de șapte ani. Jujube, ca întotdeauna practică, se mobiliză. Își smulse

degetul din mâna lui Jasmin, alergă în spatele casei și țipă peste gard la vecinii din ambele părți:

— L-ați văzut pe fratele meu? Mă puteți ajuta să-l găsec?

Însă deja trecuse de opt, ora stingerii, și niciunul dintre vecini nu îndrăzni să răspundă, chiar dacă inimile li se frânseseră la auzul strigătelor ei.

Cecily nu scoase un cuvânt. Pentru câteva minute, înainte să se lase copleșită de un sentiment de vinovăție, simți un fel de ușurare că teroarea se materializase în sfârșit. Îi venise rândul și era numai vina ei.

Ea provocase toate acestea.

În dimineața de după dispariția lui Abel, vecinii lui Cecily se alăturară și ei acțiunii. Familia Alcantara era una respectabilă și familiile respectabile nu meritau asemenea tragedii colosale. Bărbații organizează grupuri care să caute toată ziua, purtând pancarte și rătăcind de colo-colo, urlând numele lui Abel. Cercetară cămărilor din spatele caselor, căutară prin colțurile lui preferate, pe la locurile de joacă și prin fabricile abandonate. Aruncară o privire și spre vechea școală, dar nu intrară în ea, căci aceasta se transformase într-un centru de interogatorii japonez. Bărbații strânși în grupuri mici își plecau capetele adânc ori de câte ori soldații Kenpeitai în uniformele lor verde-închis se uitau spre ei, dar, în adâncul sufletelor, simțeau un soi de îngâmfare tainică, născută din ideea că sunt mulți și că, prin căutarea lor, pun la cale o mică revoluție, o rășcoală împotriva japonezilor. Femeile trătă incidentul ca pe o naștere sau ca pe o moarte, aducând întruna în casa Alcantara diverse feluri de mâncare și cuvinte de consolare. O asigurară pe Cecily că totul va fi bine — că Abel e doar un băiat neatent, că probabil

adormise pe undeva și că se va întoarce curând acasă, că pierduse noțiunea timpului și umbla cu vreunul dintre prietenii lui, că băieții ca Abel — atât de frumos, de fermecător și de promițător — nu dispar așa, pur și simplu.

Cecily, cugetară celelalte femei, se vădea a fi surprinzător de nerecunoscătoare. Nu le mulțumi când îi aduseră mâncare, nu le prepară ceai când așteptară în ușă ca să fie invitate înăuntru, nu plânse, nu le mărturisii nimic și nici măcar nu se prăbuși doborâtă de durere, într-un fel care ar fi fost de înțeles în definitiv. Cecily se mulțumi să se agite și să privească cercetător în toate direcțiile, pregătită să se repeadă. Spre ce sau spre cine? Nu știa. Firește că îi înțelegeau suferința și discutară pe șoptite între ele, dar Cecily prea exagera uneori. Doar își aminteau ce povești oribile le spunea copiilor ei, nu?

— Cea cu omul care a fost silit să bea apă cu săpun până când s-a umflat ca un balon, iar după aceea soldații japonezi au pus o bârnă de lemn pe el și au sărit pe capetele ei, ca pe un balansoar, până când bărbatul a pocnit? Mai știți? întrebă doamna Chua.

— Vai de capul meu, chiar trebuie să repeți povestea aia îngrozitoare? Da, mai știm! zise doamna Tan. Copiii mei au avut coșmaruri săptămâni la rând!

Uneori, se gândiră ele, Cecily chiar nu știa cum să se poarte. Toate erau mame. Toate știa cum ar trebui să se poarte mamele. Când o mamă își pierde un fiu, musai să plângă, să se prăbușească și să caute alinare la celelalte mame. N-ar trebui să se agațe de propria suferință ca de un scut și să fie atât de nesuferită încât să le fie frică tuturor să se apropie de ea.

Totuși, își spuseră în sinea lor, ele trebuiau să fie niște vecine bune. Doamna Tan continuă să trimită boluri